

Abonamentul:

Pentru monarhie:
Pe an 12 cor., $\frac{1}{2}$ an
6 cor., $\frac{1}{4}$ an 3 cor.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 fr., $\frac{1}{2}$
an 9 fr., $\frac{1}{4}$ an
4 fr. 50 cm.

Focea apare în fie care
Sămbătă.

Unirea

Insertiuni:

Un sir garmond:
odată 14 fil., a doua
oră 12 fil., a treia
oră 10 fil.

Tot ce privesce foia,
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirei”
în
Blaș.

Foie bisericească-politică.

Anul XIII.

Blaș 31 Octobre 1903.

Numărul 44.

La cestiunea „congresului.”

(=) Colónele foiei noastre, tocmai fiind-că ea are să pórte la inimă interesele clerului nostru, le-am ținut deschise pentru toate ideile, cari agitá marea massă a clerului.

Ast fel și cestiunea „congresului” am lăsat să se discute în întregime în colónele „Unirii,” fie în corespondințe, fie chiar în articoli publicați la locul dn frunte al foiei.

N'am preocupat întru nimic párerile corespondenților nostri, nici nu am făcut reduceri în articolele, cu cari, de alt cum nu eram de deplin acord.

Acum inse, când chestia pare a fi pe deplin discutată, ne rezervăm și noi dreptul de a ne espune párerile noastre, párerii individuale, bine-înțelese, cari nu sint nici de cum menite a fi considerate ca oficiale, saú nici măcar ca semi-oficiale.

Cetitorii nostri, își vor aduce a minte, de bună samă, de campania, ce am purtat-o illo tempore, când cu ajutorul de stat, înainte de ținerea sinodului de acum patru ani. Am susținut cu tenacitate până în clipă din urmă, că adecă să nu primim, decât singur în cazul, când nu s'ar lega nici o condiție umilitóre de distribuirea lui.

În lupta acésta a noastră, orí cât de entusiastă ar fi fost, n'am putut uita nici pe un moment starea deplorabilă materială, a clerului nostru. Chiar tonul articolelor din „Unirea” nu avea altă menire de cât să alimenteze entuziasmul celor atât de necăjiți de alt cum în cele materiale. Și ca să ne facem pe deplin datorința de interpreți ai opiniunii publice, chiar înainte de sinod, am publicat o scrisóre a unui preot (veđi articolul „Un glas de la sate”) în care descria în colorii întunecate starea materială a preoțimii și

lipsa imperativă de ajutorare, ce o implórá. Am dat scrisórea acésta, la locul de frunte al foiei noastre, ca să nu ni se facă vre-o imputare, că am cercat a suprima libera manifestare a viitorilor deputați sinodali.

A urmat sinodul—hotărira unanimă (subliniem cuvintul!) a acestuia de a nu primi întregimea condiționată a venitului.

Adecă între toți reprezentanții tracturilor protopopescei nu s'a aflat unul singur, care se militeze deschis și sincer pro; toți aú fost contra toți, până la unul.

Credem din capul locului eschisă posibilitatea unei coplesiri a manifestării párerilor, fie în tract, fie în sinodul însuș. Ei bine, stăm în fața unui conclud unanim și totuș acésta pare a nu se bucura de majoritatea măcar a clerului.

În cazul acésta vina este a clerului și numai a clerului. Singuraticii reprezentanți tractuali pot fi trași eventual la răspundere, dacă ei nu aú răspuns acurat misiunii, ce aveau de la aceia, cari i-aú trimis.

Cum stăm inse azi.

„Răvașul” lanséză ideea unui congres, care între alte afaceri, să se ocupe și cu ameliorarea stării preoțimii și încă în primul plan. Și ideea se respindesce, cu mici modificări și aditamente.

Trebue să înțelgă inse clerul nostru, că e mult mai ușor a lansa o idee, de cât a o realiza.

Ce scop ar avé congresul acésta?

Să se facă pașii necesari pentru ameliorarea stării preoțimii? Eventual să mérgă o delegație la ministru? Crede clerul nostru, că ministrul va da mai multă importanță concludelor unui congres, de cât autorității Capilor nostri bisericesci? Și înainte de toate, pentru cine anume sint obligátore hotăririle acestui congres?

Nu scie clerul nostru, că Mitropolitul a făcut toți pașii posibili, în direcția acésta? Să ni se spună unul singur, care nu l-ar fi încercat? Vreaú dór să purcedă acum proprio Marte?..

Un confrate află „anarchică” procedura acésta a clerului. Noi aflăm prea aspru epitetul acésta, pentru că din capul locului nu tragem la îndoială bună credința celor ce s'aú însuflețit pentru ideia unui congres.

În orí ce cas, congresul póte avé inșe urmări disolvante în sinul clerului nostru.

Hotăririle unui ast fel de congres, nu pot avé nici o putere obligátore. Iar dacă e voraá, că acel congres, să fie numai un preludiú pregătitor al sinodului, nu e nevoie să-și mai facă preoții nostri spese zădarnice de drum, ci să insisteze asupra ținerii sinodului — singurul loc, unde își pot validita párerile, ca corporațiune bisericească.

Insistiința clerului de sigur nu póte fi trecută cu vederea la locurile mai înalte.

Acolo, singur acolo se pot discuta și hotări modalitățile, ce ar puté să ajute clerul nostru din starea strimtorată, în care se află.

Un congres inse, chiar abstrágend de la caracterul lui demonstrativ, nu póte aduce hotăriri obligátore, și contribue ast fel mai mult la divisarea párerilor de cât la o rezolvare pacinică și competentă a lor.

Am spus acéste nu pentru a descuraja preoțimea, ci pentru a o întări tocmai în lupta ce o pórtă. Căci în orí-ce cas numai alătura de capii nostri bisericesci sintem o corporațiune, de a cărei pretensiuni juste va trebui să țină cont chiar și ómenii stăpânirei.

Cetiți! — BEN HUR — Cetiți!

— Unul dintre cele mai sensaționale, instructive și moralisátore romane. —

F. 8°. 1047 pag. costă numai 2 cor. 90 fil.

A apărut în editura „Unirei”.

Correspondințe.

DE PE CÂMPIE.

Suat 25 Oct. n.

Vin a Vă scrie și ceva noutăți dorite și de mult așteptate prin părțile acestea, unde sormanul popor nu a mai vădut adunări bisericești, cultul cu mai mulți preoți, cântări de coruri, și cu un cuvânt: lucruri frumoase rar au vădut, ma pot dice că nu au vădut! Sborul către lucrurile acestea frumoase și edificătoare pentru moralitatea și credința poporului român, avem să le mulțămim lui Dumnezeu și Preabunului nostru Archiepiscop, carele s'a îngrijit a ne trimite în părțile noastre pe doritul Protopop Ioan Hațegan carele cu același zel și dragoste ca și în Tractul din care a ieșit, s'a apucat și în părțile noastre a sparge pământul întelenit, a propaga lumina în popor, a-l exhorta, catechisa și iudemna spre fapte bune, spre iubirea și îmbrățisarea cauzelor bisericești și scolastice ce s'au dovedit pe deplin prin Ruga de la Biserica Coșocnei din 28/8 și din 21/9 a. c. unde poporul și inteligența, ma și alte confesiuni alergară din depărtări mari, și până la 1000 suflete, aici în adevăr s'au putut zice cu Psalmistul: „Cât sînt de iubite locașurile Tale Dōmne al puterilor, doresce și se topesce sufletul micu după ele.“

Poporul din Câmpie, de abia a apucat să vie și ziua de 25 Octobrie a. c. Ziua sfințirii Bisericii greco-cat. nou edificată din *Suatul-de-sus* (Felső-Szovát) în Protopopiatul Coșocnei. Un popor mic și sărac, la îndemnul Protopopului încă din anul trecut, bine s'au engetat, ca în locul bisericii vechi, slabe, mici și întunecoșe. să-și ridice altă biserică nouă și modernă!

Și „Cuvîntul trup s'a făcut.“ Bieții credincioși gr.-cat. cu concursul măestrului *Gregoriu Sava* român gr.-cat. din Turda, în 5 luni, au ridicat din lemn o biserică modernă, înaltă și frumoasă, înălțată în lăuntru și în afară, în cât nime nu o pōte cunoșce că ore de piatră e ori de lemn și e podoba satului!

Protopopul Ioan Hațegan încă din 24 Oct. se duse în fața locului pentru a face pregătirile necesare pentru ziua de 25 Oct. a. c.

În dimineața zilei de 25 Oct. la 8 ore s'a început Utrenia, biserica cea nouă era încinsă în o singură lumină de cēră împletită frumos, ardēnd la capete la ușa de intrare în biserică.

Cete de cete de creștini în frunte cu Preoții în procesiuni cu prapori și cu cântece se apropiau către locașul sfint.

Prima procesiune a fost a poporului gr.-cat. din Juriul-de-câmpie, carele în frunte cu 6 prapori și preotul, fete și feciori, bătrâni și tineri veniau și erau până la 100 persoane. Suna aerul de cântările lor, și apropiindu-se de Suat au început a se trage și clopotele bisericii de aici.

Au urmat procesiunile din *Bothaza, Berchieș, Frata, Tothaza și Coșocna* de unde docentele Hurducaciū venia cu coristii săi și alți poporeni, în frunte cu o cruce, împodobită cu celea mai alese flori.

Utrenia și proscōmedia s'au sēvrișit în biserică, și după Doxologia cea mare, au urmat sfințirea apei, apoi preoțimea și poporul au ieșit la încunjurarea bisericii.

După ce s'au fīnit încunjurarea bisericii a urmat deschiderea nōuei bisericii după tōte prescrierile ritului nostru oriental, și de aici preoțimea cu *Darurile* etc. s'au dus la servirea s. Liturgii la „*altariul castrens*“ anume pregătit. Aici sub pontificarea

Protopopului tractual s'au servit s. Liturgie cu cea mai mare pompă de către Preoții din: *Juriū, Aruncuta, Berchieși, Tothaza, Bothaza, Ghiriș Corpadea, Gadalin, Vajda-Camaraș și Suatul-de-sus*, după fīnirea căreia a urmat: *Deslegarea morților*, și apoi s'au sēvrișit maslu peste 150 morboși, iar în timpul acesta Protopopul a ținut o predică către popor cu motto: *Veselesce-te cea stērpă — ce n'ai născut fī.*

Sfīrșindu-se tōte credincioșii din satele străine au fost invitați la mesele poporenilor din Suat. Clerul și inteligența la prânzul dat de Paroch și Popor, unde nu au lipsit nici toastele pentru Escelența Sa, cler învătătorime și popor.

De față a fost, nu ca officios, ci ca oșpe și subpretorele cercului Mociū Dr. Persiani, carele s'a aflat fōrte bine între noi, ma a ridicat și un toast pentru buna înțelegere între popore și națiuni.

Pe la 3 ore ne-am despărțit, dorind, ca să ne mai întâlnescă Dumnezeu la multe zile de bucurie ca acesta sub presiul Protopopului nostru!

Suat, în 25 Oct. 1903.

Un participant.

SCRISORE DIN ROMA

— de la corespondentul nostru. —

Roma, Octobrie 1903.

Iată, că după câțva timp de tăcere sînt iarăși în stare a scrie ceva pentru colōnele prețuitei noastre „Unirea“ și sper a aduce mult folos atât clerului cât și poporului nostru iubit căci învăța-vor să apretieze tot mai bine marea importanță de a fi în sînul bisericii adevărate: a fi

FEUILLETON.

LA FRĂȚI,

excursiune în Sicilia.

— disertație fīnită în 25 Oct. n. la serata casinei române din Blaq. —

Ați fost vre odată în Sicilia? Nu! Veniți cu mine! „*Me duce carpe viam*“ — da! sînt cuvintele lui Dedal aceste; nu vō temeți înse; n'o se ni-se întimplă ca lui, nici macar ca lui Dumont. Mergem pe apă ce-l drept, dar e vară, „*placida e Vonda, prospero 'l vento*“. Vē cer numai 20 minute pentru excursiunea noastră ideală.

Plecăm cu un vapor italian și din Fiume în trei zile și trei nopți percurgem Adriatica. Pentru noi „*sciocco*“ tace, „*Adriatica*“ s'alină. „*Ea s'alină pentru noi!*“. Treceam pe lângă insulele *Cherso* și *Lussin* și ne facem ideă de termurii stāncōși ai insulelor. Sosim drept la ins. *Lunga* și „*Incoronata*“ și ne aducem aminte că pe continentul dalmatin în față cu aceste și mai jos la Spalato sînt frați de ai noștri „*Morlachi*“ s. *Maurovlachi*, pe cari de astă dată numai îi salutăm și mergem mai departe fredonând în minte: „*cine scie, cine scie, dacă împinși de ai sōrtei vînt*“ ne vom reintōrce vre odată, s'ă vedem și s'ă cunoșcem și pe acești frați. . . . Ca un delin întē, așa despiciă valurile vaporul „*Solunto*“ și înaintăm, avēnd în stînga pururea cōsta cea muntōsă și sēlbatică a Dalmației. De odată, ne lovesce privirile o insulă înaltă 336 m.

peste nivelul mării. Oficialii de marină de alte ori așa de afabili, vorbăreți chiar, acum tac, sînt scumpul la vorbă. „*Lisa*“ ne zice, apoi — tac. . . . „*Lisa*“ gāndim noi, este gloria noastră militară; dar înădușim entuziasmul. Să nu le spunem fraților — de cum-va nu aciū el, — că noi, frații de un sânge, am fost cauza melancoliei prezente. Să fīm crūtători. Pōte și el ne crūtă pe noi cu tăcerea.

Natura ne vine în ajutoriū, ca să schimbăm obiectul de conversație. „*Iată o plină, dintre valuri s'ă înalță mândra lună*“. Poeți și nepoeți sîntem încantați de mārētia și frumșeta fenomenului. Admirăm în tăcere misterioasă. Și e bine, că nu *putem* și mai virtos că nu *trebuie*, să exprimăm tōte sentimentele și ideile mai clare, mai confuze, cāte bat la porțile gāndirei. Vorba lui Dante: „*guarda e passa*“, — și e mai bine așa. Dar cāte-va fetițe svelte întimpină rēsăritul lunēi cu versuri de sirenă întonând: „*Sul mare lucica l'astro d'argento* . . . și compania cāntă cu ele. Ast fel, gāndeam în dulce reverie, ast fel vor fī întimpinat luna și pretesele Druide ca *Norma* cāntând cu secerea în mână: „*O bello, a me ritorna*“. . . . După ce fie care am visat cu ochii deschiși, marinariul rutinat ne ofere binoculul s'ō privim acum luna, cum ne spune el, ca se vedem în „*pēcuarial*“ din lună cu totul altă fīnță, de cāt pēcuarial. Iarăși visuri! Fantasiel! Fantasiel! Unii cu mai puțină fantasiē se necăjesc, că ei-nici cum nu reușesc, să vadă în lună o scenă idilică, cum vōd marinariil. „*Ei, lasă domnule, zice lângă noi o vōce blāndă; noi tērașii din Sicilia tōți scim, că acolo în lună este Cain, con-*

demnat!“ E nōnă pentru noi această legendă.¹⁾ Să le spunem în schimb credința noastră cu pēcuarial? Ba, să nu li-o spunem! E prea isbitōre deosebirea în modul de gāndire.

Am privit două fenomene sublime în aceeași sēră: *apusul sōrelui* în valuri departe sub orison și rēsăritul lunēi. Ambele melancolice. Dimineața vom vedē înse rēsăritul de sōre și mai mārēt, și mai înveselitoriu. Dar, să ne întōrcem la marinariil.

Nu vō sfiți de marinariil navigați în lume. Ei cunosc România și pe Români. Nu odată au fost ei la Galați, Brailă, chiar și în Bucuresci. Le place limba noastră, cum sună. Cu ei nu pātim ca mine cu profesorul de limbile neolatine, care imi spuse, că sumprimul român, cu carea vorbit în viață-i. Am respuns: „nu mē mir, de vreme ce sînteți așa de isolați. . . .“

Și noi vrem să ne cunoșcem cu tēra și limba lor. Originea *mitologică* a Siciliei este, că din lupta gigantilor cu Joe scāpase unul cu numele *Typhocus*²⁾; după Vergil III (578) Enceladus, jumătate ars de fulger; îl vede Minerva, apucă o darabă de pāmînt și aruncă asupra lui. Urieșul s'a corlit apēsāt pe mână drēptă de muntele Pelorus, stānga l-o apasă promontoriul Pachynus, peciōrele Lilibeul, iar Etna gigantică îi apasă capul. De multe ori se mișcă gigantul nădușit și atunci cauzēză sguđniri cu cutremur; și cum zace turtit de greutatea muntelui din cānd în cānd aruncă foc din gură și flăcările ies prin craterele Etnēi. Așa credeau cei vechi, că s'a născut Trinacria s. Sicilia de azi. Virgiliu (A. III. 414—419) ne-a păstrat o

¹⁾ Prof. O. B. spune, că și în Ardeal este legenda aceasta.

²⁾ Ovid. *Metam. V.*

adecă uniți cu Roma. Voiesc anume să vă scriu despre primirea delegației națiunii Maronite din partea Sf. Părinte și să traduc în același timp discursul cu această ocaziune rostit de Msgr. Auad arhiep. de Nazaret ca reprezentant, delegat a patriarhului și națiunii Maronite. A fost în 16 Octobrie, când s'a înfățișat înaintea Sf. Părinte supraamintitul arhiep. cu colegiul și hospitalul maronit din Roma la care s'aun alăturat alții mulți de aceeași națiune, cari să aflau pe aici cu această ocazie tot în Roma, ca să prezinte supremului păstor al bisericii omagiul întregii națiuni și să-l manifesteze bucuria fiască ce toți aveau pentru fericita Sa înălțare la tronul papal: încunjurat de atâta glorie, și mărire. Sf. Părinte a primit acest omagiu, ce fi se li aduceau, cu mare mulțămîntă sufletească și pentru fie care din cei prezenți avea câte un cuvînt de părintească bunăvoință adresând la fie care vorbe blânde, încurajătoare. Pune mai ales la ivelă importanța sa mai bine marea deosebită fericire și aleasă sörte a acelora căroră dat le este ca aici la Roma unde e izvorul tuturor sciințelor sacre să-și astimpe setea după adevăr. Îndemnă pe tinerii leviți ca să se folosească bine de timpul lor conces și să se nisuescă a fi preoți sfinți, învățați, ca odată, să pötă munci cu zel în vila Domnului și lucrarea lor rod să aducă atât pentru biserică cât și neam. Toți cei prezenți erau frapați de atâta afabilitate ce le arăta Sf. Părinte și fața lor strălucia de bucurie. După ce Sf. Părinte a sfișit, Msgr. Auad reluă cuvîntul și zise, următoarele:

Prea Fericite Părinte!

Națiunea Maronită — pe carea Eü din însărcinarea Rvaslui Patriarh Antiochen Pietru Huaiek, am onörea s'o reprezentez

cu această fericită ocazie — după ce a serbat înălțarea Vöstră la tronul Sfiintului Petru prin manifestațiuni entusiastice de bucurie, prin serbări sacre și hymnuri de recunoscintă cătră Tatal ceresc, vine astăzi, prin mine și acești fi ai sei rezidenți în această cetate, să se inchine Sf. Tale prezentând ale Sale felicitări filiali pentru acest eveniment atât de ilustru. Ea ridică la cer cele mai ferbinți rugăciuni pentru conservarea persoanei Vöstre Auguste pentru înflorirea Pontificatului Vöstru și pentru mărire, gloria sf. nöstre mame a bisericii bine guvernate de înalta înțelepciune a Sfiintiei Vöstre, carea ajutată de Spiritul Sfiânt, și-va conduce cu dibăcie naia mistică a Sf. Petru, în butul tuturor vijeliilor, și furtunelor necredinții veacului acestuia.

Națiunea Maronită, glorioasă tot de una pentru nepătata Sa credință catolică și pentru a Sa alipire statornică de acest Scaun Apostolic e mândră a puté renoi astăzi înaintea Sf. Vöstre actul public al omagiului seü profund și a devoțiunii, supunerii Sale totale, salutând și venerând în persoană-Vö Augustă capul visibil al tuturor credincioșilor, vicariul lui Isus Christos pe pămînt, urmașul Sf. Petru și măestrul infalibil al bisericii.

Maril pontifici, predecesorii Vöstri, recunoscënd în nația mea prin multe veacuri un custode fidel a religiunii catolice în Orient, au avut pentru ea o bunăvoință și grija deosebită: și tot Dinșil consicii de atâtea jertfe, neajunsuri și perderi ce, pentru păstrarea tezaurului credinței catolice avu apröpe tot de una să îndure dînsa din parte vecinilor eterodoxi și necredincioși, o au împärtășit în ori ce ocaziune cu ale Lor favoruri și elogiuri. Așa în cât am firma speranță și încredere că Sf. Vöstră

va continua față de Ea să arete afectul și iubirea Sa maternă și marea Sa bunăvoință, susținându-o, ajutorând-o în lipsele sale feliurite ca ast fel să pötă continua și mai departe între acatolică mișcarea ce Provedința divină mai bine de 12 veacuri i-a conces.

Primiți Sf. Părinte aceste sentimente sincere și filiale, cari Eü în numele Rvaslui meü Patriarh și a națiunii mele am onörea să prezentez la picioarele tronului Vöstru: și binevoi-ți a da binecuvîntarea Apostolică supraamintitului patriarh, tuturor episcopilor, clerului, și întregii națiuni.

Și cu acestea incheiü și eü cu dulcea speranță, că poporul nostru, care e legat și prin legături de sânge cu Roma, să nu se lese a fi întrecut de alte națiuni în devotamînt față de Scaunul papal, ci chiar să fie în șirul dintăi. Acesta ne va fi mântuirea, scăparea nöstră. „Quod deus miseriors et omni potens concedant“.

Alesandru

SCRISÖRE DIN VIENA.

De la corespondentul nostru.

Viena, 23 Oct. 1903.

Multe s'aun întimplat în cetatea împăratăscă, de când „Vienezii“, ca toți vienezii, s'a dus și el „auf's Land“.

Să reluăm dar iarăși firul corespondințelor, acum mai ales, când ferbe monarhia întrégă, dar ferbe mai ales Viena neamțul e atăcat din töte părțile.

Crisa din Ungaria a ajuns la culme. Atitudinea neclintită a monarhului a produs în cercurile, de aci o mare indestulare, și

tradițiune geologică: insula această öre când s'a ținut de continent. S'a despärtit înse prin marl entremure și ruine. O strimătore de mare ca de 3 Km. spală termurii depărtați de cătră olaltă. Termurul drept îl stăpănesce grozavul monstru Scila, cel sting Caribda nesățioasă. Prăpăstii înfricoșate năierilor, căci „cade în Scila, cine vrea să încunjure Caribda.“ După esemplul piului Enea, noi nu vom trece pe acolo, ci vom ține calea spre stinga în jos.

Insula e muntösă. Din departare mare zărim vulcanul Etna, de formă conică înalt de 3313 metri de asupra mării, zăcënd pe o basă de 130 Km. în periferie și avënd peste 700 guri stînsse. Numai craterul cel principal mai fumegă de gazuri și vapor. Neua-l acopere fruntea și în mezul verii, Sicilia, Calabria și mările împrejmuitorö ofer un peisaj încântător celui ce priveșce din marginea craterului principal. Sate și orașe înfloritoare cu mai mulți de 300.000 locuitori încunjöră pöla muntelui, care pururea-l amenință cu perire.

Podeiul Siciliei înalt ca de 500 m. se terasază spre răsărit și miezä-zil. Aici se, produc bucate, mai ales grâu de calitate eminentă care se cöce în timp de 3 luni iar după secere mai pöte semëna cucuruz, saü alte plante păstăioșe în urma grăului. De aceea-l ziceau romanii granariul Italiei. Plantele din șesuri și din vâl 1/2 sînt de zona căldurösă. Palmi dactili cresc și produc fructe prin grădini și pe câmpuri. Bananii, bambacul, trestia de zăchar, bambusul s'aun acclimatizat în șesul Sciacca, de ni se pare că sîntem în Africa.

Prin locurile apătöse aflăm și renumita *Victoria regia*, iar în apropierea

Siracusei pe termul morașinos al unei vâi ne surprinde planta *papyrus* din Egipt, care nicăiri în Europa nu s'a mai acclimatizat.

Da, clima Siciliei este atât de dulce, cât mulți arbori și arbuști înverdesc peste întreg anul. Florile și verdéța din grădini nu se mai gată. Minunatele grădini din jurul Siracusei sînt ca grădinele Armidei, întru adevăr fermecătoare. De pomărit și legumărit se ocupă mai cu de adinsul și mai rațional, agricultura este cam tot în stadiul primitiv ca la noi. Cum se explică? Așa, credem, că pămîntul este proprietatea domnilor. Acolo nu s'aun rescumperat iobagii nice nu s'aun împroprietărit țerenii.

Țeranul este numai arendașul boierilor mari; lucră, cum pöte, cu puteri förte modeste, primitiv în lipsa de mijlöce. Poporul agricultor este serac și lipsit. Causele sînt sociale și politice. între aceste mai ales nepăsarea guvernelor de sörtea țeranimei aplecate pe trändăvie și neculte, sate și cătune nici nu sînt. Vestite sînt și vinurile Siciliei mai ales de pe cöstele sudice și vestice ale Etnei. Cele mai renumite sînt vinurile de Marsala, de Alcamo, Siracusa, Milazzo ș. a. cari mai töte dimpreună cu pömele mai alese, cu oleul de lemn, sofranul, smeura, ș. a. le cumpără Anglia.

Un principal articlu de venit al Siciliei este *sulfurul*. Zecl de năi încărcate cu sulfur plécă din Sicilia în America mai ales Iërna. În aceleși ținuturi (Consoibi, Cattolica, Girgenti), pe unde-s băile de sulfur, sînt și straturî bogate de sare și de gips.

Voiți să cunoșceți *poporațiunea*? În scopul acesta de lipsă e să facem o revivire istorică. — Locuitorii cel mai vechi ai insulei au fost Siculi și Sicani, de cari

cu mândrie își aduc aminte strănepoșii. Așa pe edificiul universității din Catania cetim: „*Collegium Siculorum*“. Cătră acesti indigeni s'aun adaus fenicienii, apoi Grecii, cari aflau Trinacria de minune asemenea Eladei și Peloponesului. În patria cea nouă le merse atât de bine, cât în trei cetăți (Siracusa, Agrigentonum, și Selinus) erau mai mulți locuitori, de cât întrégă poporațiunea de azi a insulei (care este peste 3 milioane). Elementul grec s'a susținut și mai susță și astăzi în vre-o două locuri (l. Palermo și în Piana dei Greci). Coloniile feneciene s'aun stîns. Prin secolul V a Chr. au colonizat Cartaginezii. Acestia înse dimpreună cu töte cele alalte elemente afară de greci, s'aun asimilat prin puterea cea amalgamisătoare a romanilor, cari s'ar introdus deja în I-ul resb. punic (241). Peste elementul roman după căderea imperiului de apus venit'au Goșii și Vandalii Bizantinii și Saraceni (arabi și Berberi) și pe la 1060 Normanii. Acestia au introdus pe Lombardi, cari și-au conservat limba în Sicilia și după ce Longobardi din Italia s'aun fost stîns de mult. În urmă au domnit peste insulă Germanii Francesii și Spaniolii. Din acest amestec și încrucisare de elemente, care n'are părechia, de cât dörä în Dacia, s'a născut o națiune deosebită de cea italiană prin însușiri trupesci și sufletești și chiar prin limbă, care conține 1/3 elemente grecesc, — doricé — arabesc, spaniole ș. a. Și azi poporațiunea de sub terasele Etnei, mai ales cea din Aci-Reale și din Catania pörtă tipul grecesc, sînt renumiți de deștepti, vioi ospitali, prietinoși. Cel din Trapani și San-Giuliano se desing cu frumșeți formei pe când Palermitanii au trăsături urte și

pot zice. (că și) o mirare, că într'o situație atât de gravă, a dovedit o putere de rezistență neîndatinată la dîneul.

A fost blând și îngăduitor până acum; tot a conces unguirilor ce nu mai le-a poftit inima, chiar și pe contul nostru. De astă dată însă s'a arătat pept de oțel, care respinge cu tărie șovinismul unguresc, când e vorbă de armată, puterea Lui. Grea luptă pentru un domnitor peste 70 de ani.

Puține zile de recreație a avut în vara acésta, döră zilele ce le a petrecut cu monarhii străini.

Zilnic conferesce cauza cu consilierii și mod de deslegare nu se pöte afla.

În Ungaria, nu se mai află om ca să primescă demnitatea de ministru președinte căci (aceea e o tortură în ziua de astăzi), între împrejurările actuale.

Ce privesce presa, nu aflu cuvinte, să descriu de ajuns amărăciunea gazetariilor.

Foile unguresci numesc Austria un cadavru care fără Ungaria se descompune. Austriacii înse la rëndul lörsumuțau naționalitățile și petrec cu atențiune ori ce mișcare de dincolo.

Foile nemțesci cari până acum au ținut cât de puțină parte Ungurilor, catolice înțeleg, azi varsă foc asupra lor și sərbătorese pe Lueger. căci el a fost primul care a făcut atenți pe austriaci la pericolul din partea magiarilor și a luat poziție oștilă față de ei.

Acum iarăși protegléză Austria naționalitățile din Ungaria.

La un noū 48 înse nu se mai cugeta nime. Să cugetă la un alt mod de deslegare. Și auume, ca să siléscă pe Unguri să stréforme legea de alegere, ca ast fel să slăbescă „națiunea”. Bine ar fi nu-l vorbă dar cum?

neplăcute moravuri selbatice, resboinice, aplicare spre piratările, răpire și rēsbunare „vendetta” siciliană. Aceste însușiri ne reamintesc de arabi. Ast fel după elementul constitutiv precumpănitoriu populațiunea presentă tipuri felurite.

Töte tipurile indigene și străine ne întimpină în porturi, unde mișue o lume de ömeni sirguincioși ca furnicile și chiar prea lacomi de căști.

Sintem încă departișor de uscat. O droie de animale vedeți urmărind din departare vaporul. „Sint ferele” zice un sicilian și înțelegé *delfinul* cel iați, animale, cari se ațin pe urma văilor. Delfinul în apă și *găsele* de mare prin aer, ne dau să înțelegem, că sintem apröpe de port. În fine lată-ne ajunsî în portul de la *Catania*.

Pe termurul ostic al Siciliei sub muntele Etna, în șesul cel roditoriu al riului perenal Simeto (Simaethus) este cea mai prietinosă, mai avută, mai viöie și mai frumösă cetate maritimă a Siciliei *Catania*.

Nu înzădar l-au zis „*la bella*”. Are strade largi, lungi și drepte de minune, pardosite cu *lava*. Tot din *lava* sint și cele mai multe edificii publice și private. Mult a suferit de erupțiunile Vulcanului și des este cercetată de cutremure. În vechime rivaliséză cu Roma, că-i colonie grécă de pe la 730 a. Chr. În primul resboiu punic ajunge în stăpânirea romanilor și a fost cetate impoporată și înfloritöre și mai târziu — cum ne spune Cicero și monumentele vechi, ce s'au păstrat. Dintre edificii publice medievale ne atrage atențiunea mărețul *dom*, catedrală arhiepiscopiei zidită pe la 1091.

(Va urma.)

De-a bună samă, că nu majoritatea Ungariei cere armată proprie ci numai parlamentul ei.

Bine o scie acésta Monarchul și de aceea e stätornic.

Ungurii înse se pört azi ca stăpânii situației. Unde vor ajunge nu să scie. La închiarea rāportului aud, că Tisza e ministru președinte.

„Vienezul”.

Nöua situație în peninsula balcanică.

— De la corespondentul nostru. —

Sofia, 27 Octöbre 1903.

Întălnirea împératului Francisc Iosif cu Tarul Nicola II a făcut pace în Macedonia. Din momentul întălnirei, să scie, că cei doi împérați vor discuta despre proiectul de a mări cercul reformelor în Turcia europénă. Tötă lumea accepta cu nerăbdare rezultatul conferințelor. În fine sosesc scirea despre modul cum s'au propus reformele și tötă lumea e plină de bucurie. Fie-care punct din proiectul de reforme spune lămurit dorința puterilor de a ușura sörtea popörölor de sub jugul turcesc. E adevérat că Europa și preste tot naționalitățile din Turcia s'au obiöcniuit a nu crede promisiunile turcesei, și se nasc și de astă dată bănneli dacă Turcia gândescé serios la aplicarea reformelor sau după vechiul obiceiü vrea numai să scape pe un moment de invălmășala în care se află. Făr îndoială că diplomația turcescă a suferit și de astă dată un vot de blam. acésta pe lângă mângăierea că nu e cel mai mare. Instrucțiunile privitöre la reforme nu numai că sint dictate de puteri dar vor fi și controlate. Atät Austria cât și Rusia vor avé câte un reprezentant, cari vor urmări modul și conștientösitatea aplicării reformelor. Prin acésta și-au luat acéste dönö puteri o responsabilitate directă cu privire la chestia macedonénă. Credem, că Turcia simte poziția grea în care va puté ajunge, dacă s'ar abate de la aceste propuneri. Nu mai puțin vor fi în chiar cu socotelile lor și Insurgentii; Europa nu pöte face mai mult de cât a făcut și nici nu se gândescé a sprijini special pe Bulgari.

Punctele principale din nöuele reforme sint: Rusia și Austria vor numi câte un agent, cari vor trebui să controleze și să îngrijescă de îndeplinirea exactă a reformelor; organizarea poliției o împărțire nöuă administrativă cu privire la naționalități precum și dreptul de a să profesa ori ce religie creștină.

Dacă Turcia sau Bulgaria s'ar opune introducerii acestor reforme atunci s'ar nasce enfiect între aceste țări și Austro-Rusia. Bulgaria de alt cum a început demobilisările și lé töte măsurile de precauțiune să împedecé trecerea bandelor în Turcia. Asemenea și Turcia a demobilisat armata și a pedepsit pe oficerii și soldații, cari au făcut jafuri și maltratări asupra locuitorilor neresculați.

Corespondentul.

Nöuele Episcopii ortodoxe. — În congresul ținut zilele trecute la Sibiu, comisia însărcinată cu studierea acestei chestiuni a făcut raport congresului, că drept centru a nöului episcopii ar fi să se pună orașele Cluș, Timișöra și Oradea-mare. Suma susținerii lor se proiectéză în câte 40 mil cor. Comisia propune, că consistoriul mitropolitan să continue cu căutarea mijloecilor pentru mai ușöra înființare a acestor episcopii și tot odată chorul episcopesc să se informeze la guvern, dacă acésta n'ar fi contra înființării și numai după aceea să se facă pașii la guvern și nu mai curénd.

Propunerea a fost primită de congres spre supérarea multora.

Revistă bisericescă.

Roma. Föia rusescă „*Nowoie Wremia*” publică scirea, că între Vatican și Quirinal ar decurge pertractările de împăcare. Baza acestor tractatives ar face împrejurul ministrului de culte și instrucțiunea publică. Vaticanul cere desființarea ministeriului de culte și o ingerință în afacerile instrucțiunii. Se va vedé, ce e drept în scirea acésta, când e cunoscut că politica actualului Pontifice, nu diferă de alui Leo XIII.

Revistă politică.

Ungaria. Crisa, mult discutată crisa parlamentară, pare a fi ajuns pe sfirșite. Maiestatea Sa a denumit în Lunia trecută de ministru președinte pe Tisza, concredëndu-i formarea cabinetului. Înainte cu patru luni, ne aducem förte bine aminte, cât de reü l-au primit pe Tisza töte partidele, încât nu și-a aflat nici măcar ömenii trebuitori pentru formarea cabinetului. Și acum — partidul liberal îl primesce cu adevérată însuflețire, și după tötă probabilitatea își va și forma cabinet în timpul cel mai scurt.

Ce s'a întimplat în acest lung interval, de s'a demolit întru atäta temperamentul resboinic al eghemonilor nostri?

Multe de töte. În primul plan dușul rece de la Chlopy. Dincolo în Austria, ved ömenii cu mult mai clar lucrurile ca în Budapesta. Presa șovinistă vorbesce într'un ton atât de grandoman, încât lumea ar crede că întregă populațiunea Ungariei, este cu trup cu suflet a lor. În Viena înse sciü förte bine, că Ungurii forméză numai jumëtatea populațiunii, și că pretensiunile lor sint de-a dreptul nedrepte față ne cealaltă jumătate a țerii: naționalitățile.

Ast-fel după frazele amenințätöre, după tot tărăboiul obstrucției, lucrurile

par a se reîntorçe, în cel mai apropiat viitor, în alvia lor normală.

Trebuia inse o mână energică, care se țină strins frânele guvernării și coróna a și aflat-o în persóna lui Tisza István, fiul sdrobotorului de naționalități.

Cât pentru modalitatea ce o va folosi, póte fi chiar disolvarea parlamentului, dacă obstrucția continuă pe calea apucată.

Ce ne privește pe noi Românii, Tisza, fiind omul Vienei, póte să ne inspire o óre care încredere. Nu împărtaşim inse nici de cum părerea optimistă a „Trib. Pop.” din prilejul ajungerei la cărmă a lui Tisza. Toastul ce l-a spus Tisza illo tempore în Arad, încă este departe de a ne mulcomi nedomeririle. În toate se spun de regulă lucruri frumoșe, fraze lustruite, a căror importanță o putem constata inse numai în viața reală.

Să-l vedem pe Tisza, realizând aceia ce spunea atunci, și-l vom saluta atunci și noi cu căldură.

Până atunci ne rezervăm entuziasmul!

După scirile de azi lista noului cabinet e următoarea: Președinte și la interne Tisza, finanțe: Lukács, honved; Nyiry Sándor, justiție: Plosz, culte: Berzeviczky Albert, agricultură: Tallián Bela, comerț: Hieronymi, ministru croat: Cseh. Ministru a latere, se spune că e rezervat său lui Fejérvary său unuia dintre conții Andrassy.

Apponyi, spre surprinderea tuturor a declarat, că rămâne și pe mai departe președinte al camerei.

Aflându-ne la sfîrșitul anului și partea cea mai mare a abonenților nostri fiind în restanță cu abonamentul, venim a-i roga cu tot respectul, să binevoiască a-ne trimite prețul abonamentului, cât mai grabnic, căci nu mai putem aștepta, având și fôia lipsele și detoriile sale pe cari trebuie să și-le plătescă.

Administrațiunea.

Noutăți.

Din Archidiaconia. Administratorii parochiali *Augustin Bojan* din Secalul de munte, *Iuliá Crainic* din Urișul inferior, *Michail Marieșan* din Beica-română, *Dem. Moldovan* din Chinceș și *Simeon Zéhan* din Brețc, districtul protopopese al Reghinului au fost numiți parochii. — *Ioan Cimonea* adm. par. din Cacova-Jerii (distr. Indol) a fost transferat în aceeași calitate la Chibulent. (distr. Catinet), iar la Cacova-Jerii a fost dispus de adm. parochial preotul disponibil *Ioan*

Man. — *Nonic Rus*, adm. par. în Abuș (distr. D.-Sân-Martin) a fost transferat în aceeași calitate la Băisóra (distr. Indol). *Eugeniu Sancu*, adm. par. în Nireș ca cooperator parochial și administrator al filiei Cuteiuș. — **Concurse.** Până la 15 Nov. n. se escrie concurs pentru ocuparea parochiei a doua din *Cicudiul-de-câmpie* distr. Ludoș. Emolumentele sînt: Casă parochială cu trei odăi coperite cu trestie, și superedificatele economice. Porțiune canonică peeste 31 jugh. die care aprópe 24 jugh. e arător, cu venit catastral de 161 24 cor. Taxele stolarî îndatinate și lectical o zi de lucru ori o metretă cucuruz. Venitul congrual al acestei parochii e statorit în 420 84 cor. — Tot până la termînj de mai sus e de ocupat postul de al doilea învățator în *Rediu*, districtul Cosoca. Emolumentele sînt: ajutor de stat 300 cor., repartiție 220 și 40 metrete cucuruz, apoi o chilie ca locuință și grădina de legumi. — De asemenea e vacantă stațiunea de cantor-învățator în Almașul-mare, distr. Almaș și concursul e deschis până la ziua de mai sus. Emolumentele sînt: 600 cor. salar grădina pentru legumărit și pomărit și lemne de foc.

Sciri personale. Ilustr. Sa Dl Episcop *Vasile* reîntorcînd de la conferința episcopescă s'a onrit la Episcopul Orădiului-mari Il. Sa Dr. *Radu* și de aici a mers la Cluș, unde a vizitat pe Episcopul Gherlei. Escel. Sa Dr. *Ioan Szabo*. Măne Duminecă va merge la Orăștie și Lună la Deva, de unde va reîntorçe la reședință.

Sciri bune. Primim următoarele șire: „*On. Redacțiune!* Nu pot să nu aduc la cunoștință că în comuna noastră Juriul de Câmpie, prin stăruința și espunerea neobositului și zelosului paroch și vice-protopop onorar *Dionisiu Morariu*, carele acum de 24 ani păstorește comuna noastră și carele când a venit la noi aflând o pustietate a trebuit începînd de la îngrăditura se ridice toate edificiile economice. A ridicat biserica, după aceea casă parochială. Domnia sa sciînd că scóla e unul dintre cei mai puternici factori pentru înaintarea și ridicarea moralității și prin urmare pentru strălucirea bisericii noastre — scutul și puterea noastră — și-a pus tot zelul pentru a duce în îndeplinire și la bun succes opera începută; și în anul acesta s'a finit o scóla întrn toate coréspondențore planului ministerialu, care prin comisiunea reveđătoare în 14 Octobrie a. c. s'a dat pe lângă cea mai mare îndeștulare ba chiar landa destinațiunii sale și în carea cursul scolastic e și început

Avis. Postul de notariu cercnal din *Varviz Cyó-vár-hegy*, pretura Gyó-szt Miklos e dat în concurs pe terminul de 2 Nov. st. n. a. c. La acest notariat aparțin comunele *Varviz* și *Sármaș* cu aprópe 4 mii locuitori români. — Ar fi de dorit, că cât se póte de mulți candidați români se concurgă pentru dobândirea acestui post, că în aceste comune române un notariu român va fi binevenit.

Expoziția pictorului Smigelschi. Continuăm cu vocile de presă despre expoziția de la Sibiu, mai mult, pentru ca cetitorii nostri să scie, că persóna cea mai potrivită, la care au să se adreseze când e vorba de pregătirea iconostaselor, decorarea bisericelor și cu un cuvînt de pictură bisericescă este profesorul *Octav Smigelschi* de la gimnasiul din Ibașfalău. În nri de Marti „Tribuna poporului” de la Arad scrie următoarele: „În privința picturii bisericesci, mă mărginesc să constat, că d. Smigelschi este un adevărat noroc și pentru Blaș și pentru Sibiu: catedralele își au anume pe maestrul care decorându-le, îngrămădirii de cărămizi va da preț artistic. Nu-l permis adică să ne îndoim, că d-lui Smigelschi i se va oferi să picteze atât catedrala din Blaș, cât și cea din Sibiu. Pânzele expuse de d-sa sînt o desevășita garanție, că se

va achita cu onóre de această însărcinare. Nu numai la noi dar nici în România, un mai bun pictor bisericesc nu avem! D-sa, deosebit de talentul ce-l are, a făcut, pe la scóli mari, și studii escelente. . . . Și câtă vreme avem un așa maestru român, ar fi un păcat național să apelăm la streini. . . . Sînt sigur, că dacă d-sale i s'ar fi decernut onórea să picteze biserica din Sinaia, se achita de sigur póte mai bine de cât streinul care s'a distins îndeosebi prin faptul că a *lucrat — scump!* În ce privește pictura profană, îl fac complimentele mele. El este *Grigorescu a nostru*: maestrul care nemerește pe pânză cele mai admirabile momente din viața poporului român ardelen. *Strana*, tablou executat în tempera și ulei este un cap d'operă. Ap. cât nimic dacă n'ar mai face în așa demensiune, și atunci, și-a asigurat nume, ca autor al unei pânze remarcabile. Sînt sigur însă, că în viitor vom avea să înregistrăm încă multe tablouri de acest fel datorite penelului d-sale. Un peisagiu de iarnă (fântână) și cei trei tauri la sgeabul de la marginea statului, sînt d'un colorit perfect, ceea ce am admirat îndeosebi la aceste tablouri, este *perspectiva*. Desemn fin, colorit cald și toate tainele perspectivei, iată ce se alătură la talentul și la puterea de a crea a acestui pictor, căruia noi îl dorim un singur lucru: *să fie spriginit*, — căci acolo nimic nu-i lipsese pentru a se ilustra”. *Leandru*.

Hymen. Victor Turc, cleric absolut și Victoria Man, anunță cununia lor ce se va ține Duminecă în 8 Novembre st. n. în biserica greco-catolică din Riciul de câmpie.

Statua drului Dănilă. Dumineca trecută s'a desvilit în curtea facultății de medicină din Bucuresci statua drului Dănilă, neobositului creator a personalului medical din țară a Asilului Elena Dómnă și a mai multor instituțiuni folositoare și umanitare. Statua e de bronz și represintă pe Dănilă în mărime naturală. Piedestalul e de marmoră. Întrégă statua are înălțimea de 7 m. e lucrată în Bucuresci și a costat 40 mii lei.

Întâlnire de domnitori. Părechia regală a Italiei va visita luna viitoare curtea engleză, iar împăratul Wilhelm al Germaniei se va întalni la Wiesbaden cu țarul Nicolae a Rusiei. În același timp cancelarul Rusiei va avé o întvedere cu ministru Delcasse a Franceiei. Asupra importanței politice a acestor întâlniri nu se mai discută.

Noul proces de presă a „Libertății.” după ce tribunalul din Cluș a respins excepțiile urmază a se pertracta la 11 Nov. la curtea cu jurați din Cluș. Dl Iuliá Ioanovic, responsabil pentru redactarea foii e acusat de procuror pentru agitație la ură contra Magiarilor. Pedépsa nu va întarzia de sigur.

Mangra — deputat. Se vestese prin foile magiare, că *Ioan Papp* deputatul cercului Celca, va abzice de mandat și în locu-l va păși candidat vicariul *Mangra* de la Orade.

Incident. Vineri dim. când trenul accelerat intra în gara Teuș țeva de la pompă ce scóte apa din fântână s'a întors fără veste și s'a isbit de ultimul cupeu. Din fericire nu s'a întimplat altă nenorocire, de cât o spaimă între călătorii, cari stăteau pe coridor, și o fereastă spartă.

Contra duelului. Sinodul bisericii evanghelice din Germania în una din ședințele sale a hotărît, că duelul e păcat, drept aceea își va ține de datorință sfîntă să lucre din răsputeri contra lui, propagând în același timp spiritul creștinesc.

PARTE SCIINTIFICĂ-LITERARĂ.

Alesandru Papiu Ilarian.

(27 Sept. 1828—23 Oct. 1877.)

(Continuare.)

Urmază apoi a doua convenție magiario-română, cu garanțiile politice și de drept, ce Kossuth și soții săi puneau în vedere naționalităților române și sârbe din Ungaria, în cazul confederației celor trei state dunărene: Ungaria, Sârbia și Moldo-Valachia. Între altele, această convenție garantează aceleași drepturi și libertăți pentru toți locuitorii din Ungaria, fără distincție de rasă și religie; autonomia comunelor și comitatelor; independența completă în administrarea cultelor și instrucțiunii publice etc.¹⁾

Înțelegerea se baza pe un plan de război bine întocmit. După acest plan Austria era atacată din două părți, prinsă în două focuri. Dar care ar fi fost rezultatul, nu se știe. La totă întâmplarea cestiunea Bucovinei era foarte problematică, de ore ce Austria, chiar și învinsă, nu pierdea lesne.

Numai cât prin alianța magiario-română se călca peste jurământul celor 40,000 de Români de pe Câmpul libertății de la Blaș, cari la 1848 toți se declaraseră credincioși casei Habsburgice.

Acestui motiv se mai adăoga și considerațiunile lui Ioan Brătianu, care voia să împiedece alianța. Mergând spre acest scop la Turin, Brătianu spune lui Cavour: „Nu cred în liberalismul și în moderația domnilor Unguri. Acesta este o mască destinată să înșele pe împărat (Napoleon III). Eu știu, că sînt mai exclusivi de cât ori și când, și nu cred Ungurilor... Noi nu ne putem înțelege cu Ungurii asupra Transilvaniei, pe care nu o putem ceda Ungurilor cu nici un preț. Românii transcarpatini voesc să se unescă cu noi, și noi le-am promis, că-i vom sprijini; a-i ceda Ungurilor, înseamnă a-i trăda.”²⁾

Mai mult înse a fost stavilită convenția, în ducerea ei la îndeplinire, prin rezultatul ce luase războiul italo-austriac, la care nu se acceptau nici Italianii, nici Magiarii. Armistițiul de la Villa-franca (8 Iuliu 1859) împiedecă realizarea practică a convenției, dar raportul aparent între emigrații magiari și Cuza-Vodă, continuă a se susține și pe mai departe, cum pe larg se vede din memoriile lui Kossuth.³⁾

În tractațiunile de alianță ce urmau apoi la 1860, politica lui Cuza-Vodă privitoare la sôrtea Românilor din Ungaria și Transilvania, era dictată de Alesandru Papiu Ilarian. Când directoratul național magiar voia cu ori ce preț să realizeze menționata alianță, și spre acest scop trimisese la finea

anului 1860 cunoscutul Memoriu de la Turin, semnat de Kossuth, Klapka și contele Teleki, Cuza-Vodă asculta mult de sfaturile lui Papiu în ce privea pe Ardeleni.

Memoriul de la Turin glăsuia bine. Pus pe baza identității intereselor maghiare și române, accentua convingerea, că Principatele românești și Ungaria sînt avizate la cea mai intimă concordie și alianță.

Bine calculat reamintea lui Cuza, cum Austria, această dușmană de mörte și nelu-păcată a Ungariei, s'a arătat ostilă și României, chieată la atât de frumoase destinate; cum s'a folosit de toate mijlocele posibile, chiar și de corupție, pentru a pune piedece tadoitei sale alegeri și Unirei Principatelor române; cum pretutindenea în obstacolele, nenorocirile și primejdiile lui și ale țerii sale, interne și externe, se găsește mânia ei, și cum ea protejiază pe toți inimicii lui.

Anglia, deși la început s'a lăsat biruită de interesele Pörtei otomane, totuși în fine n'a refuzat a-i face dreptate.

Asemenea și Rusia, cu toate aspirațiunile sale de a se estinde, nu a pregetat a se alătura, în privința lui, către generoasă, și marea politică a Franței, spriginitoarea puternică a tuturor cauzelor drepte.

Chiar și Turcia cea gelosă de drepturile ei suzerane, în urmă s'a împăcat cu voința unanimă a Principatelor dunărene aprobată de întreaga Europa cultă.

Între toate puterile mari europene singură Austria n'a încetat a se lupta contra celor mai sînte interese și mai îndreptățite aspirațiuni ale Principatelor. Cum a fost ea în trecut, întocmai va fi și în viitor. Baza existenței sale tot de una a fost puterea și împilarea; servitutea și miseria poporului învecinate o îmbucură, căci are motive a interveni și a se estinde.

Imperiul turcesc se află în ajunul dizolvării, și desființarea acesta numai în două forme e posibilă, ori că poporile imperiului otoman vor deveni libere și neatârnatore, ori că marile puteri se vor împărți asupra lui, iar până când Austria, avînd pe Ungaria, va figura ca mare putere în apropierea Turciei, numai cazul din urmă e cu putință, și în cazul acesta se va schimba numai stăpînul.

Poporile din orientul Europei situate între două mari puteri, Austria și Rusia, nu pot ajunge independente, și prin urmare nici libere, fără a se alia cu una ori alta din aceste două puteri. Dar Austria și Rusia, vor numai să stăpînescă. Austria va ocupa, cât va pute, restul va fi împias către Rusia, mai puțin odiosă, și prin unitatea de rassa, și prin comunitatea confesiunii.

Pentru Principatele dunărene este deci lucru de interes a se alia cu Ungaria contra Austriei, pentru a-și asigura împrumutat independența națională, evident fiind adevărul, că independența magiară este cea mai sigură garanție a neatârării române, prin aceeași rațiune, că neatârarea Românilor o garantează în același timp și Magiarilor pe a lor.

După acestea, făcînd mențiune și de restituirea Bucovinei, — ceea ce numai prin învingerea Austriei se poate spera, — Memoriul trece la raporturile italiene, și de-

monstră, că războiul italo-austriac este inevitabil, și că în războiul acesta Unguria chiar prin identitatea intereselor aliată cu Italia, va folosi privilegiul de a-și recăștiga neatârarea sa națională.

Mai spune Memoriul, după câte-va considerațiuni iuridico-istorice din trecutul poporului român din Ungaria și Transilvania, cum Austria uneltea rescôle, cum promitea, pe ruinele Ungariei, drepturi și libertăți complete; cum așita naționalitățile în numele egalității absolute; și în urmă, cum ea resplătea credința și alipirea credincioșilor săi prin servitutea comună, prin întrebunțarea baionetelor și prin introducerea birocrăției străine, lacome și brutale.

Contra acestei urgisite Austrie, care din nou începe a-și urzi firele sale viclene de la 1848, Memoriul în numele intereselor comune, solicează cooperarea lui Cuza-Vodă la politica emigrațiilor magiari, și ca să-l convingă pe acesta, că magiarii vor respecta pe conaționalii săi din Ungaria și Transilvania, ofere din partea directoratului următoarele garanții:

1. Fie care comună va hotări ea însăși, care va fi limba sa oficială. În această limbă ea va face să se redacteze procesele verbale din ședințele sale, raporturile și adresele sale comitatului, petițiunile sale către guvern și către dietă. Fie care comună va decide afară de acesta, care va fi limba învățămîntului în școlile sale.

2. Fie care comitat va hotări asemenea, cu majoritatea voturilor, care va fi limba sa administrativă. În această limbă el va face procesele sale verbale și protocoalele sale, și va corespunde cu guvernul, și tot în această limbă i-se vor espeda decretule și responsurile guvernului.

3. Membrii dietei ungurești se vor pute servi în discuțiunile parlamentare cu ori care din limbele țării.

4. Legile vor trebui să fie promulgate în toate limbele adoptate de către comitate și comune.

5. Toți locuitorii țerii se vor pute asocia liber în interesul naționalității lor respective, ori care ar fi, în mari comunități naționale; se vor pute organiza, cum le va plăce; vor pute convoca întruniri mai mult ori mai puțin numeroase, să institue adunări periodice prin delegații lor. Ei vor pute asemenea, să-și numescă capii naționali, pe cari îi vor numi Voivozi sau Hospodari, sau cu ori ce alt nume vor voi.

6. Comunității lor naționale, ei vor adauge, dacă acesta le convine, guvernul bisericei și școlilor lor. Ei vor pute numi în libertate pe capii lor eclesiastici și să le dea, dacă vor găsi că este bine, titlul de patriarhi, metropoliți, sau ori ce alt titlu.

7. Ei vor pute face statute în privința organizării, cât și a administrării asociațiunilor, și a tuturor intereselor lor, atât naționale, cât și religioase.

8. Statul nu le cere de cât un lucru, publicitatea și deliberariilor și a tuturor actelor lor.

(Va urma.)

Prof. Dr. Ioan Rațiu.

¹⁾ Publicată, în traducere magiară, la Kossuth, ibidem, pag. 370—71; iar în textul original francez la Ioan Ghica, în „Amintiri din pribegia după 1848”, București 1889, pag. 621—23, și la V. A. Ureche, ibidem, pag. 7—8.

²⁾ Vezi declarația lui Brătianu, în traducere magiară, la Kossuth, ibidem, vol. I, pag. 385, și în original la V. A. Ureche, ibidem, pag. 6.

³⁾ Kossuth, ibidem, vol. III, pag. 55 și urm., 161 și urm., 66 și urm., 203 și urm., 212 și urm., 223 și urm., 248 și urm.

ALBERTINA.

17

— Povestire. —

◆◆◆
(Continuare.)

XII.

Cât ce sosi acasă, Albertina alergă în chilie mamei sale, care vedându-o palidă și tremurătoare, îi alergă înainte și o întrebă:

— Ce ți-s'a întâmplat fca mea? . . . Pentru ce esci atât de tulburată? . . . Dă-mi te simțesci rău? . . .

— O mama mea! . . . scumpa mea mamă! . . . zise fetița cădând la picioare și îmbrășându-i genunchii — permite-mi ca să te mai numesc cu numele acesta! . . . dar eu . . . nu sum . . . mai mult . . . fca ta! . . .

— Albertină! scumpa mea, adorata mea fca, ce zici? . . . glumesci? . . . Și dîcînd aceste marchesa ridică fetița și o strînse cu căldură la sinul său.

— Tu nu esci mai mult fca mea? . . .

— Nu, replică fetița, nu sum mai mult eu fca ta! . . . alta mai fericită va ocupa locul meu, și eu . . .

Dar nu mai putu continua, căci sdorbită cădu leșinată în brațele marchesei Iulia.

La strigătul de durere a bieteii mame, alergă bătrâna dîmnă d'Espinasse, carea ajută fcei sale să așeze pe leșinata copilă pe divan. Amîndouă îi întinseră ajutoarele de lipsă, și după ce și-a recăștigat simțirile, se apropiară de dînsa ca să le vorbescă.

Tinîra povesti — întreruptă din când în când de suspine — întregă istoria necunoscutului, de la cele dintâi îngrijiri din copilăria ei până la dureroasa povestire, ce a avut-o cu dînsul puțin mai înainte și adause apoi:

— Veți așa dară, mama mea, . . . cum voi pute uita eu acest nume? . . . veți așa dară că aveam drept să zic că eu nu sum mai mult fca ta! . . . Ana, scumpa mea, iubita mea Ana, dînsa este fca ta, eu trebuie să-i cedez locul. . . Ea va trăi tot-de-una cu tine . . . Iar eu ah! . . . eu voi trebui să rătăcesc în lume, împreună cu nefericitul meu tată! . . .

— Tacî Albertină . . . tacî pentru Dumnezeu! . . . reluă plîngînd dîmnă de Montermé, tu-mi sfășii inima! . . . tu vei fi pururea scumpa mea, iubita mea fca . . . tu, nu mă vei părăsi, și în loc de una — voi avea două fce.

— Nu, maica mea, nu; eu trebuie, eu voesc să urmez pe tatăl meu . . . și dacă el e sîrac și nefericit, am o sîntă datorință să-l asist și să-l mîngăi.

— Dar unde este dînsul? întrebă marchesa, pentru ce n'a venit nici odată la castel?

— L'am lăsat în pesceră — răspuse Albertina, el așteptă permisiunea ca să se infățișeze înaintea ta și a mîșei pentru de a implora iertarea voastră.

— D'ap'oi să vină, să vină în grabă — reluă dîmnă d'Espinasse, și era să tragă clopoțelul și să chieame un servitor, pentru ca să-l trimită la pesceră, dar oprindu-o fetița — zise:

— Lasă că voi merge eu să-l chieam, vreau să-l duc eu însa-mi veselă încunoscîntare.

După ce a plecat Albertina, dîmnă de Montermé se aruncă în brațele maicii sale și dîse plîngînd cu amar:

— Și așa dară voi trebui să mă despărțesc pentru tot-de-una de acel ânger? . . . oh mama mea, cine-mi va da tăria să suport și această nouă lovitură?

— Noi vom sfătui pe Conrad să rămână aci împreună cu fca. Dar trebuie să chieam pe Richard și să-l informăm și pe el — barem în parte — despre cele întimplute, adause marchesa, și trăgînd clopoțelul porunci unui servitor să-l trimită nepotul.

Pruncul alergă la chieamarea mîșei sale și cât ce intră în chilie luă pe samă că aci s'a întimplat ceva lucru extraordinar. Marchesa îi informă pe scurt despre descoperirea făcută, că adevărat Ana era adevărata lui soră, pe când Albertina îi era numai vară în gradul al doilea. Richard la început era înfiorat și mut — dar venindu-și în orî strigă:

— Eu primesc bucuros pe Ana de soră a mea, dînsa e atât de bună și gentilă . . . dar nu voesc ca Albertina să ne părăsescă! . . . Ea trebuie să rămână cu noi, și va fi pururea iubita mea sorioră!

(Va urma.)

Cosmopolismul religiunii.

Mulți omeni chieați și nechieați, pricepători de causă și nepricepători, ne fac imputarea, pe lângă altele, că religiunea noastră catolică e cosmopolită; la cari noi înse nu prea reflectăm, ci ne mîngăiem cu „slăbiciunea“ omenescă.

Domnii acestia nu-s chieați să ne facă imputări, pentru că nu din interes adevărat și binevoitor cătră religiune ne fac nouă aceste, ci numai ca să ne calumnieze; și nu-s pricepători de causă, căci dacă ar fi, nu ar vorbi așa.

Căci această lume modernă ar vrea, să tragă religiunea în serviciul naționalismului, politiceii, pe când ea stă falnic asupra intereselor acestora; ar voi să facă din ea o uneltă, cu care omul să lucre numai spre binele său făcînd chiar și rău altuia, pe când ea tot omului numai bine îi pôte și doarece să-i facă; să-l întunece o parte din splendoria ei, făcîndu-l un cerc mai restrîns, pe când ea ca un sîre strălucese în glorie preste tot pămîntul, preste totă omenimea! Ca și cum ar voi acesti omeni, să lée sîrele de pe cer, ca să nu strălucescă la totă lumea, ci numai la o parte de pe pămînt!

Dar' nu e așa! Religiunea e cosmopolită, trebuie să fie așa! Domnul nostru Isus Christos, când a înființat această instituțiune nu a făcut-o numai pentru un popor, ca să fie fericit; el nu a pătimit numai pentru un popor, pe cum și protopărinții nostri nu a fost părinți numai la un popor; — ei toți aceia și părinți avem, toți de la același Tată suntem, Mîntuitorul nostru pentru noi toți a pătimit, ca să fim fericiți, și a zis învățăcelilor lui: „mergeți și învățați pe toate popoarele,“ va să dîcă pentru *întregă lumea* a lăsat el religiunea adevărată a sa; pentru întregă lumea, ca această să ne lege, să ne împreune pe toți la oaltă în pace, în fericire.

Așa să esplică și frumosul nume de „religiune.“

Căci religiunea e aceea instituțiune, mai sublimă de cât toate, a cărei menire este, ca să „lege“ popoarele la oaltă; menire, de cât care mai frumoasă, mai ideală, mai nobilă nu pôte exista, — și în această care e cel

mai frumos, cel mai ideal, cel mai nobil trebuie să credă toate popoarele: iacă relațiunea religiunii cu credința!

Și cum că religiunea universală spre binele popoarelor a fost și este tot de una, ne o arată istoria, acest puternic document în toate chestiile. Acelea popore, care au fost sub aripa religiunii cosmopolite catolice, acelea au ajuns în grabă o siare fericită, o cultură puternică națională, individuală; pe când cele alalte, cu religiunea lor „grecă“, „pravoslavă“ etc. tot în întunec au rămas până în timpurile cele mai noi! Sînt alte cosmopolitisme, alte lucruri, cari, plecînd de la o națiune, sînt periculoase pentru integritatea, individualitatea celor alalte: cosmopolitismul în politică, în cultura modernă, ateismul, raționalismul liberalismul etc! Aceste-s cosmopolitismul, care ne strică nouă, dar nu a religiunii.

În fine, religiunea, dacă cucerește un popor în cosmopolitismul său, pe acela nu îl subjugă sieși în detrimentul naționalismului său, ci îl ridică la sine, pe un un nivel mai înalt, ca orî și ce.

Și tot așa nu pôte fi vorbă de „religiune națională,“ pe cum nu de sciință, artă națională, ci numai universală. Un adevăr este și motorul tuturor acestora nu este alt ceva, de cât întrebarea această a lui Pilat: Ce este adevărul? Căci pe cum religiunea și sciințele, așa și artele numai după redarea, ilustrarea cât mai fidelă a adevărului se nisuesc! Oare ce ar zice lumea, dacă am vorbi despre sciințele germane, franțuzesci, italienești, etc? Așa nu se pôte vorbi nici despre religiune „națională“.

Repetăm deci: religiunea lui Christos este și trebuie să fie cosmopolită. Fericirea omenimei întregi e menirea ei. Ce ar fi dacă d. e. noi, românii, ne-am ruga la Dumnezeu numai pentru români, alții pentru al lor, etc? — A vorbi deci în contra adevărului acestuia, numai din reavoință se pôte.

E altă întrebare, că preoții, acești servi ai religiunii, ce sînt? Ca preoți, în sensul de mai sus, da, și ei sînt cosmopoliti! Dar întru cât și preotul nu constă numai din spirit, ci și din trup, întru cât și el nu are numai relații spirituale, cu biserica ci și cu lumea, — zic, întru cât el nu e preot, ci om, atunei el e naționalist.

Onea.

Bibliografie.

A apărut:

„Sămănătorul“, sub direcția unui comitet. Anul II. Nr. 41, cu următorul sumar: N. Iorga: — Schimbări în spiritul public M. Cuntan. — Ziua morților (poesie). Miron Aldea. — Șargul (schită). N. Iorga. — Socolăta definitivă cu d. Pompiliu Eliade. (II). Florica. — Povestea unui mîrgăritar. Oct. Corodeanu. — Cîntec. Dări de seamă: V. Pirvan. — O nouă istorie a Românilor. Const. Cogălniceanu: Istoria Românilor vol. I. I. Neculau — Taciiale țărânesci: Spovedania țiganului. — Red. — Bibliografie. — X. — Nota administrației. Numărul 20 banî. Abonamentul 10 lei pe an.

George Oprea: Sgîrciul pocăit, piesă teatrală populară în două acte, pentru sîrbătorea Născerii Domnului. Brașov 1903. Tipografia A. Murășanu, format mic, pag. 28, prețul 14 banî.

*) Discursul lui Vuican în „Almanahul“ soc. p. creșt. u. fond de teatru rom. 1903.

„Călimdarul Poporului“. A apărut „Călimdarul Poporului“ pe 1904. cu un cuprins bogat și variat și cu frumoase ilustrații. După scirile calendaristice și șematismul instituțiilor noastre culturale, economice etc., urmăză partea literară a călimdarului cu un cuprins foarte frumos. Ea începe cu schița: *Fii mândru române*, de Silvestru Moldovan, în care se arată calitățile și însușirile, de care pōte fi mândru Românul. Urmēză apoi *povesci, poezii, (baleade), biografii, glume*, etc., istoricul „*Reuniunii sodalilor români din Sibii*“, apoi povestiri din *tumea meseriașilor, Rēvașul* cu întâmplările (istoricul) unui an, *economie, sfaturi* etc. și *insestate*.

Dintre ilustrații amintim portretele lui *Andrei Bârsean, Dr. I. Rațiu, Victor Tordășianu, casa „Reuniunii sodalilor români din Sibii“, porturi românești* etc.

„Călimdarul Poporului“, considerând estinderea lui, este cel mai ieftin călimdar la noi, făcut anume pentru trebuințele plugarului și meseriașului român. Pretul este, ca și în trecut *40 bani* și porto *6 bani*. Se pōte procura la „*Tipografia*“ Iosif Marschall în Sibii (strada Poplăcii nr. 15) cum și la toate librăriile din țēră.

Editor și redactor rēspunșător:
Aurel C. Domșa.

Nr. 45 (1—1)

Concurs.

Devenind prin pensionarea veteranului și harnicului învățator Teodor Blaga, stațiunea cantor-docentală la scōla gr.-cat, conf. din Șomcuta-mare vacantă, se escrie concurs pe lângă următoarele condițiuni:

1. Un salariu anual de 700 corōne, cari se redicā din cassa bisericeii în rate lunari anticipative.
2. Pentru quartir 100 corōne, anuali ridicāndu-le tot de acolo în două rate.
3. Lemne focali din pădurea destinată pentru învățatori.
4. Ca cantore are 5 (cinci) jugere de pământ aratori și stolele îndatinate.

Doritorii de a dobândi acēsta stațiune au ași ascerne documentele lor la preșidiul senatului scolastic M. O. D. Ioan Jerb, protopop în Șomcuta-mare, în cari documente să adevērēscă, că sint învățatori cualificați, au cunoștință de tipic și note, ca să fie în stare a conduce corul plugarilor deja înființat.

Terminul alegerii e fixat pe 15 Novembre st. n. a. c. respectivul de o cam dată va fi ales interimal.

E de dorit, ca concurenții în vre-o Duminecă sau sērbătoare până atunci, sau în ziua alegerii să se prezente în biserică, pentru ași dovedi desternitatea în tipic și cānt. Din ședința senatului scolastic ținută în Șomcuta-mare. în 29 Octobre 1903.

Senatul scolastic.

Nr. 46 (1—1).

Anunț de licitație.

În 8 Novembre st. n. a. c. se va da îndreprindere pe calea licitațiunei publice minuende zidirea scōlei nouē de cărāmidă, din parochia gr.-cat. din șlac (posta ultimă) Maros-Ujvár. Licitația va ține la casa parochială gr.-cat. șlac la 10 ore a. m. și se va ține pe spese aprobate de Consistoriul Mitropolitan și condițiunile de licitare se pot vedē la parochul gr.-cat. a Noșlacului. Noșlac, 27 Octobre 1903.

Ioan Baciu,
paroch gr.-cat.

Emanosel Vaidasigan,
curator primar.

(29) 11—20

Fundat în anul 1789.

ERNEST KRICKL & SCHWEIGER,

literari I de curte ces. și reg. pentru materie de mētasă și ornamente sacre.

Viena I. Kohlmarkt 2.
„la porumbul alb“.

Recomandă

ornatele sacre, pregătite strict după ritul gree, ca de es. falōne, diaconale, sticharii, saccos, omofor, epigonation, mitre, mandii, plascanice, baldachine, prapori etc. cum și toate utensiile și vasele sacre de metal, ca disc, ciboriu, cruce, chivot artoclasie, tricheriu și dieheriu, cadelnite, candele, sfeșnice, candelabre etc. toate pregătite solid și cu prețul cel mai ieftin de fabrică.

Cataloge ilustrate se trimit la cerere gratis și franco.

Calendarul 1904 Unirii

pe anul

e sub tipar

și la sfîșitul l. c. va fi gata. Va avē un cuprins foarte variu și bogat. Cu mai mulți articlii economici, didactici etc. etc.

Partea literară va fi foarte avută.

Pe lângă șematismul preoților

va cuprinde și întreg șematismul învățătorilor din

prov. metropolitană

gr. catolică.

Costă numai 50 fileri + porto 10 fileri.

Cei-ce vor cumpēra Calendar vor primi ca dar și un frumos

CALENDAR DE PĂRETE.